

CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
AAN JOAN ALBERT BAN [HAARLEM]
16 JANUARI 1641
2611

Antwoord op Bans brieven van 12 en 13 januari 1641 (2606A, 2607).

Samenvatting: Volgens Huygens heeft Ban zich door de verwijten van de Franse musici van de juiste weg af laten brengen. De aard van het verweer van de Fransen geeft slechts aanleiding tot nutteloze woordenwisselingen. Huygens bespreekt hoe Mersenne zich voorstelt de beide versies van de air *Me veux-tu voir mourir* rond te sturen langs de Europese hoven. Met de standpunten der beide partijen is Huygens het maar gedeeltelijk eens. Hij heeft echter geen zin een en ander precies aan te geven.

Bijlage: herziene versie van het ‘Jugement d’un Trésorier-Général’.

Door Ban beantwoord op 18 januari 1641 (2613).

Primaire bronnen: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 295, fol. 363rv: ontwerp (autograaf).

— Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLV, nr. 295, fols. 102v-103v: later afschrift naar ontwerp (Constantijn [V] Huygens).

Vroegere uitgaven: Worp 3, nr. 2611, pp. 133-134: volledig.

— Waard 10, nr. 965, pp. 411-413: onvolledig (<Ternas mihi epistolas ... nihil nunc attingo>, <Ecquid porrò ... Lunæ diem expecto>).

— Rasch 2007, nr. 2611, pp. 475-479: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Antoine Boësset; Jacques de Gouy; Marin Mersenne; Pieter Post.

Titels: *Me veux-tu voir mourir* (Ban 1640); *Me veux-tu voir mourir* (Boësset 1639); ‘Jugement d’un ‘Trésorier-Général’ [herzien] (Gouy 1641).

Glossarium: musica (muziek); musicus (musicus).

Transcriptie

Bannio.

¹16 Januarii 1641.

Ternas mihi epistolas tuas, Banni amplissime atque amicissime, cum cæteris Gallorum scriptis hodiè Postius tradidit. Id si heri vel ante noctis, ut quidam locutus est, meridiem accidisset, jam unâ operâ cum nonnullis meis per tabellarium hebdomadalem in Galliam avolassent. At septimanæ leve dispendium erit, circa rem neque ad animæ neque ad Reipublicæ salutem magnopere spectantem. Ego hoc potissimum doleo atque indignor promptiores illos, multò quam par est, atque à scopo controversiæ, ut ab humanitate literarum longè | 103r | alienissimos Gallorum impetus ansam tibi quoque præbuisse à viâ diflectendi, bonasque horas, si quidem candidè sic ²loquenti ignoscis, malè collocandi. Deinde, quod linguæ suæ ³ineptissima et mihi quidem hâctenus ignota mysteria cum fastu ⁴καὶ μετὰ κενωτάτης φαντασίας venditantes, alteram sic quoque inutilis ⁵operæ causam dederint, præfantemque te multa ac diluentem, quibus commodè caruissemus, grandium epistolarum authorem esse coëgerint, qui, quod facis ubi ad rem ventum est, compendiò refutare poteras singula refragantium argumenta. Si me audis, amice, missa hæc in posterum facturus es, atque ad logicas argumentationes, ut ⁶cæpisti, invitaturus protervos rethores, facundiâ quidem suâ hactenus perperam abutentes.

1. KA XLV: datering ontbreekt.

2. KA XLV: <loquaci>, Worp, Waard: <loquendi>.

3. KA XLV: <ineptissimo>.

4. Handelingen 25, 23: ‘Τῆ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερνίκυς μετὰ πολλῆς φαντασίας ...’ Zie Ban aan Huygens, 12 januari 1641 (2606A).

5. KA XLV: <rei>.

6. KA XLV: <cæpisti>.

Ecce tamen Thesaurarii tui, quam refutas, epistolam, secundis, ut videtur, curis emendatiorem ⁷atque ampliorem eoque nomine denuò mihi commendatam, si forte, priusquam de hâc molestâ tabulâ manum tollas, ad ea quæ passim addita vel interpolata invenies ultra quid reponendum censeas. Poteras et hanc ante biduum habuisse; sed cum ex Postio, quem accersiveram, intelligere destinassem, ecquid omninò ad Gallos rescripturus esses, unus hic et alter dies inter moram effluxit. | 363v |

Quod mones denique, ut negotium transmittendarum cantionum vestrarum ad præcipuos Principum Christianorum musicos apud Mersennum promoveam, frustra laboras. Idem enim recentissimis ille literis à me flagitat penes te ut procurem, hac conditione ut eodem in folio atque ex adverso invicem sibi singulæ cantiones cum basis et quidem mediis, si visum est, partibus exactè describantur, musicis illis hoc apparatu exhibendæ, rogante singulos Mersenno utriusque authoris nomine, ut quam alteri prævalere ex animo censuerint, ei suis manibus nomine collegarum adstipulationis notam ⁸verbo subscribere velint, damnatæ autem nigrum præfigere theta. Si placet pactum (neque esse quidquam arbitror, ⁹cur displiceat), rogaris ut ¹⁰amanuensi tuo, facto ad rem musicam scriptore, exarandæ quam dixi tabulæ provinciam des. Dabo mox ego operam ut per proximos tabellarios in Galliam asportetur, et quæ tantorum judicum futuræ sint horribiles sententiæ tecum, Banni humanissime, perquam avidè expectabo. | 103v |

Eorum, quæ hisce epistolis ad Gallorum scripta reponis, nihil nunc attingo. Fateor ¹¹esse ubi ab illis, esse ubi à te dissentiam, et hanc quoque mihi libertatem ab æquitate tuâ deberi censeo, donec pluribus edoctus, in partes fortasse tuas transiturus sum, fortasse ¹²vero in meas te pertracturus. Quod licet vix sine risu à te legi sciam, ¹³non arbitror satis causæ esse, cur sperare timeam. Scommatis sanè vel conviciis, ut Galli amant, nunquam certabimus, humanitate verò, et, ¹⁴qualia hæc argumenta decet, suavi musicâque sermonum reciprocatione. Sermonum, inquam, mi Banni, cum sic utriusque otia successiva ferent, non literarum; jam enim ab epistolis ad libellos extenderemur, ut penè me vides facere, cui nec otium hodie ista prosequendi, nec animus fuit. Ignosce recenti et calido ab epistolarum tuarum lectione, et voluptate disserendi cum amico pectore facilè abrepto. Ecquid porrò in ¹⁵Galliam curatum velis, inter hunc et proximum Lunæ Diem expecto. Vale, vir doctissime, et me ama. Hagæ-Comitis, XVII Calendis Februariis MDCXLI.

¹⁶Passione affectâ tuus
C. H.

Vertaling

Aan Ban.

16 januari 1641.

[De heer Pieter] Post bracht mij vandaag uw drie ¹⁷brieven, geleerde vriend Ban, met de andere Franse ¹⁸geschriften. Als dat gisteren ofwel voor de middag van de nacht, zoals iemand eens heeft gezegd, was gebeurd, waren ze in één moeite door met enige zaken van mij met de wekelijkse post naar Frankrijk doorgevlogen. Maar een week uitstel zal niet zo bezwaarlijk zijn voor een zaak die voor de redding noch van de ziel, noch van de staat van overwegend belang is. Ik betreur het in het bijzonder en ben er verontwaardigd

7. KA XLV: <et>.

8. KA XLV: <verbis>.

9. KA XLV: <quod>.

10. KA XLV: <ammanuensi>.

11. KA XLV: <esse> ontbreekt.

12. KA XLV: <vero> ontbreekt.

13. KA XLV: <non arbitror ... sperare timeam> ontbreekt.

14. KA XLV: <quali>.

15. KA XLV: <Galliâ>.

16. KA XLV: <Prolixo affectu tuus>.

17. Ban aan Huygens, 12 januari 1641 (2606A), 13 januari 1641 (2607); Ban aan Mersenne, 13 januari 1641 (2607A).

18. Mersenne aan Huygens, 3 november 1640 (2564), 14 november 1640 (2573A).

over dat de aanvallen van de Fransen, die veel sneller zijn gekomen dan gepast is en die niet passen bij de aard van de controverse, evenmin als bij het beschaafde geestesverkeer, ook voor u aanleiding zijn geweest om van de goede weg af te buigen en goede uren, als u mij vergeeft dat ik zo vrijuit spreek, op slechte wijze door te brengen. Vervolgens, omdat ze de onnutte en zelfs mij tot nu toe onbekende geheimenissen van hun eigen taal naar voren brengen met gemaaktheid ¹⁹ en met ijdele praal, [↓] hebben ze opnieuw aanleiding gegeven tot onnut bezig zijn, en hebben ze u gedwongen u veel te wijldlopig uit te drukken als schrijver van lange brieven, waar wij gemakkelijk zonder hadden gekund, u die, zoals u dat doet wanneer u ter zake komt, beknopt de argumenten van uw tegenstrevers kunt weerleggen. Als u mij verhoort, vriend, zult u deze opdracht in de toekomst uitvoeren en deze brutale redenaars, die tot nu toe zovele woordenstromen op verkeerde wijze hebben veroorzaakt, dwingen tot logische bewijsvoering, zoals u daarmee begonnen bent.

Ziehier toch de brief van de thesaurier-generaal, die u weerlegt, nu, zoals blijkt, in tweede instantie ²⁰ verbeterd en aangevuld en vandaar opnieuw aan mij toegestuurd; [ik stuur die aan u] voor het geval dat er, voordat u de hand wegneemt van deze onaangename materie, bij datgene wat u overal toegevoegd en tussengevoegd vindt, nog iets is waarop uws inziens moet worden geantwoord. U had het al twee dagen geleden kunnen hebben, maar omdat ik van [de heer Pieter] Post, die ik had ontboden, wilde horen of u de Fransen eigenlijk nog wel wilde antwoorden, verstreek er een dag en nog een dag.

Dat u mij toch nog aanspoort dat ik er bij Mersenne op aandrang dat uw liederen naar de belangrijkste musici van de christelijke vorsten worden gezonden, is overbodige moeite. Hijzelf immers spoort mij in zijn laatste ²¹ brief aan dat ik er bij u op aandrang, op voorwaarde dat de afzonderlijke gezangen met de bassen en, indien van toepassing, met de middenstemmen, op de voor- en keerzijde van hetzelfde blad nauwkeurig worden uitgeschreven, om ze aldus aan die musici te tonen en ieder door Mersenne namens de twee auteurs te laten vragen welke van de twee ze het meest waarderen en bij die uit naam van hun collega's een notitie van instemming te maken, maar bij de afgekeurde een zwart teken te plaatsen. Als deze afspraak u bevalt (en ik kan niets bedenken waardoor dat niet het geval zou zijn), vragen wij u dat u aan uw assistent die het muzikale kopieerwerk verricht opdracht geeft bedoeld voorbeeld te vervaardigen. Ik op mijn beurt zal er voor zorgen dat het per eerste post naar Frankrijk zal gaan, en welke de verschrikkelijke oordelen van even zo vele rechters zullen zijn, daar ben ik net als u, waarde Ban, buitengewoon nieuwsgierig naar.

Op wat u met deze brieven antwoordt op de geschriften van de Fransen ga ik nu niet in. Ik moet bekennen dat ik het dan weer met hen, dan weer met u oneens ben, en ik meen vanwege uw openheid ook recht op deze vrijheid te hebben, totdat ik, door verschillende personen onderwezen, misschien uw weg zal gaan, of u misschien in de mijne mee zal trekken. En al weet ik dat dit nauwelijks zonder een lach door u kan worden gelezen, denk ik niet dat er genoeg reden is dat ik zou aarzelen dat te verwachten. Met scherts en schimp, waar de Fransen zoveel van houden, zullen wij niet strijden, maar met ernst en, zoals het deze argumenten past, met vriendelijke en muzikale redevoeringen. 'Redevoeringen' zeg ik, waarde Ban, wanneer ons beider vrije tijd zo ver strekt, en niet een brief. Want wij hebben ons al laten verleiden tot kleine boekjes in plaats van brieven, zoals u mij dat bijna ziet doen, aan wie vandaag zowel de tijd als de lust om zolang door te gaan ontbreekt. Vergeef hem, die nog vers en warm is van de lezing van uw brieven en zo gemakkelijk wordt meegeslept door de behoefte om met een vriend van gedachten te wisselen. Als u nog wat naar Frankrijk wilt sturen, verwacht ik dat tussen nu en ²² aanstaande maandag. Gegroet, zeer geleerde heer, en houd mij in gedachten. Den Haag, 16 januari 1641.

Met grote toewijding de uwe,
Constantijn Huygens.

19. Handelingen 25, 23: 'Toen dan de volgende dag Agrippa en Bernice gekomen waren met ijdele praal, ...'

20. Wellicht door Huygens zelf.

21. Eigenlijk de voorlaatste brief, die van Mersenne aan Huygens van 3 november 1640 (2564).

22. Maandag 21 januari.